

DRAGSFJÄRD (ENT. HIITTINEN), KYRKSUNDET

Tutkimukset kappelialueella – osaraportti 1996

Tiina Jäkärä
Museovirasto
Arkeologian osasto

SISÄLLYSLUETTELO

1. Johdanto	2
2. Tutkimukset kappelialueella 1996	2
2.1. Alue XVII	2
2.2. Löydöt	3
2.3. Haudat	4
2.4. Muut kappelialueella tutkitut kohteet	5
Liite	6

1. JOHDANTO

Kesällä 1996 Dragsfjärdin (ent. Hiittinen) Kyrksundetin alueella jatkettiin kappelialueen tutkimuksia Kansallismuseo-osaston tutkijan, FT Helena Edgrenin johdolla jo kolmatta vuotta (aiemmat tutkimukset; kts. Asplund 1994, Mäntylä 1995a–b, 1996). Vuonna 1995 aloitettiin kappelin sisäpuolisen alueen tutkimukset, ja näitä jatkettiin vuonna 1996. Edellisenä vuonna avatun alueen tutkimukset saatiin nyt päätökseen. Erilliseen kaivausraporttiin on liitetty kappelialueen valokuva- ja diakuvaluettelot ja kartat (Mäntylä 1996). Kappelialueen löydöt on luetteloitu Kansallismuseon numeroille 29578: 1–51.

2. TUTKIMUKSET KAPPELIALUEELLA 1996

2.1. Alue XVII

Vuonna 1995 avattiin kappelin perustusten sisäpuolelle 14 neliömetrin suuruinen alue, joka jäi osittain tutkimatta (kts. Jäkärä 1995). Nyt tutkittu alueen yläosa oli laajuudeltaan 6,25 neliometriä. Edellisenä vuonna kaivamatta jäänyt pinta-ala peitettiin harsokankaalla, joka nyt paljastettiin pintakerroksen alta. Korkeuskiintopisteenä käytettiin edelleen muistokiven jalustaan kiviporalla merkittyä pistettä (kiintopiste 10). Pisteen korkeus on 8,02 m mpy ja taakselukema oli 143. Löytöjen paikalleenmittauksessa käytettiin edellisen vuoden tapaan kaivausalueen omaa koordinaatistoa (paalu alueen eteläkulmassa: $x=100$ ja $y=200$).

Edellisen kesän tutkimuksissa oli alueelta poistettu maata n. 10 cm. Alueen länsilaidalla oli nähtävissä muusta maasta hieman tummempina erottuneita hautojen jälkiä.

Kaivausten edistyessä yksittäisten hautojen jälkiä ei yleensä erottanut sateisen sään ja karkean, sekoittuneen hiekan vuoksi. Mahdollisiin kappelin lattiavasoihin liittyi alueen pohjoisosassa ollut, hiiltynyt puunjäännös (kts. kartta 1). Edellisenä vuonna alueelta tuli vastaavanlaisia puita, kun maata oli poistettu n. 10 cm:n. Maassa oli myös jonkin verran hiiltä.

2.2. Löydöt

Alueelta löydettiin mm. lasia, pala ikkunan lyijypuitetta, nauvoja, useita rahoja ja brakteaatteja. Ensimmäistä kertaa löydettiin nyt myös vaatetukseen liittyneitä esineitä; pronssinen nuppineula, mahdollisesti toinenkin neula sekä haudan 1 vainajan leuan alta, selkänikaman päältä, yksinkertaiset hakaset (KM 29578:24, 25). Sijaintinsa perusteella hakaset ovat ehkä olleet puseron kaula-aukon sulkijana. Haudan 13 läheisyydestä löytyi rautaesine, joka vaikuttaa veitsen katkelmalta (KM 29578:21).

Ainoatakaan rahaa ei voitu varmuudella yhdistää hautaan kuuluvaksi; ei edes alueen pohjoislaidalta, haudan 14 vierestä tullutta 10 rahan kokonaisuutta. Rahat olivat ilmeisesti olleet kangaspussissa tai käärittyinä kankaaseen, koska tekstiilinjäänteitä oli tarttunut rahoihin. Kappelin sisäpuolinen maa oli hautausten sekoittamaa, joten eri ikäisten rahojen löytökorkeuksista ei voi päätellä mitään yksittäisten hautausten iästä. Vanhin tämänvuotisista rahoista on 1400-luvun alusta. Nuorin rahoista taas on vuodelta 1634; uuden kirkon tiedetään valmistuneen Hiittisten kylään vuonna 1637.

Rahojen esiintymisessä aiemmin havaittu katkos vahvistui nyt vuosiin 1520–1573 (kts. Jäkärä 1995, 6). Erityisesti 1500-luvun loppu korostuu lisää uusien löytöjen myötä. Vaikuttaa siis varsin todennäköiseltä, että kappelin (ehkä hautausmaankin?) käytössä on ollut n. 50 vuoden tauko. Syynä on voinut olla esimerkiksi uskonpuhdistuksen myötä tilapäisesti käytöstä jäänyt kappeli ja ehkä sen tuhoutuminenkin 1500-luvun alkupuolella.

2.3. Haudat

Tutkittu alue oli pieni mutta täynnä hautoja, minkä vuoksi kaivaminen oli hidasta. Uusia hautoja tai niiden osia tutkittiin 12 kappaletta. Kaikkiaan alueella oli säilynyt ainakin 16 hautaa tai haudan osaa, lisäksi alueella oli runsaasti irtonaisia luita (kts. Jäkärä 1995). Edellisenä vuonna kaivettu epävarma hautaus numero 8 osoittautui S–N– suuntaiseksi haudaksi. Syynä poikkeukselliseen hautaamissuuntaan on ehkä ollut tilanahtaus. Haudasta otettiin näytteeksi kallo. Nyt tutkittiin myös alueen itäosasta edellisenä vuonna löytyneiden hautojen 1, 2 ja 3 länsipäädyt. Myös näistä haudoista otettiin kallot jatkotutkimuksia varten. Alueen länsireunan vieressä oli hauta 10. Ainoastaan vainajan jalkojen luut tulivat näkyviin kaivausalueelle; luut menivät hiiltyneen puun alle (kts. kartta 1). Luiden pohjoispuolella näkyi puunjäänteitä, jotka olivat mahdollisesti arkun reunaa. Haudasta otettiin näytteeksi sääriluut.

Etelämpänä länsireunassa oli lapsen hauta 11, jossa oli puunrunkoon koverrettu arkku. Sen leveys oli vain n. 20 cm ja näkyvissä ollut pituus n. 80 cm; arkku oli osin länsiprofiilin sisällä. Haudan 12 arkunpuuta tuli näkyviin edellisen haudan pohjoispuolelta. Myös hauta 13 sijaitsi alueen länsipuolella, n. 10 cm haudan 11 alapuolella. Hauta 14 paljastui alueen pohjoisreunalta; vainajan jalkojen luut olivat säilyneet ja ne otettiin näytteeksi. Myös länsireunalla haudan 10 alla sijainneen haudan 15 sääri- ja reisuiluut otettiin talteen. Haudassa 16 oli ainoastaan vainajan jalkojen luut säilyneet; haudan yläosa lienee tuhoutunut hautaa 15 tehtäessä. Hauta 17 käsitti ainoastaan pienet, mahdollisesti lapsen, sääriluut. Haudan länsipuolella näkyi jäänteitä kahdesta hampaistosta; aikuisen ja lapsen. Jälkimmäiset kuuluivat ehkä hautaan 17 (kts. kartta 4). Hieman etelämpänä haudassa 18 oli myös säilynyt vain pienikokoiset sääriluut, jotka taltioitiin luunäytteeksi. Haudan oli tuhonnut ilmeisesti hautauksen 13 kaivaminen. Haudasta 19 näkyi vain osa jalkopäätä länsiprofiillista.

Mielenkiintoisia olivat kaksi alinta hautaa (haudat 20 ja 21). Nämä olivat tutkitun alueen vanhimpia hautoja; niiden länsipääät jäivät kolmen hautakerroksen alle. Todennäköisesti haudan 20 länsipäähän liittyi mm. punaisista hiekkakivilaakoista tehty hautakuopan reunus. Tämä oli ainoa alueelta havaittu, mahdollisesti hautaan liittynyt kivirakenne. Hautoja oli siis paikoin jopa neljässä kerroksessa. Alemmat haudat (14, 15, 16, 18, 20, 21) olivat arkuttomia. Lukuunottamatta hautaa 11, arkkujen jäänteet vaikuttivat olevan lauta-arkuista. Kaikki arkuista ja myös mahdollisista lattiavasoista vuosina 1995–96 otetut puunäytteet osoittautuivat männyksi (kts. liite 1).

2.4. Muut kappelialueella tutkitut kohteet

Kappelialueella tutkittiin myös pieni osa hautausmaan muuria. Tutkittu kohta sijaitsi muurin lounaiskulmasta n. 4 metriä itään. Kohtaan avattiin metrin levyinen ja noin kahden metrin pituinen alue. Se leikkasi maavallin, joka oli syntynyt kiviaidan päälle vuoden 1939 kaivauksissa. Tässäkin kohdassa muurin kivet olivat jonkin verran levinneet alas, rantaan päin. Tutkitun kohdan maa oli likaista, hienoa hiekkaa. Hiekan seassa oli puujätettä, nautoja ja polttamattomia luunpalasia. Maata oli muurin päällä n. 50 cm.

Kappelin peruskivien pohjoispuolella paljastettiin turpeen alta kivirivi. Riviä ei näy C. O. Nordmanin kartoissa. Kiviä oli vain yksi kerros; 10 kiveä tiiviisti peräkkäin. Rivin pituus oli n. 2,40 m. Detektori ilmaisi rautakaikuja kivirivin molemmin puolin. Kyseessä ovat ilmeisesti hautausmaassa kaikkialla olevat naulat. Vaikuttaa siis siltä, että myös hautausmaan pohjoiselle alueelle on tehty hautoja. Kivien funktio jäi epäselväksi; hautakiveys se tuskin kuitenkaan on.

Turussa 1.12.1996

Tiina Jäkärä

Liite 1

PUULAJIANALYYSI

Dragsfjärd (ent. Hiittinen) Kyrksundet

1994

Näyte 1. Hauta 2, arkunpuuta. Mänty (*pinus sylvestris*).

1995

Näyte 2. Hauta 2, arkunpuuta. Mänty.

Näyte 3. Hauta 3, arkunpuuta. Mänty.

Näyte 4. Hauta 6, arkunpuuta. Mänty.

Näyte 5. Hirsi 1. Mänty.

Näyte 6. Hirsi 2a. Mänty.

Näyte 7. Hirsi 2b. Mänty.

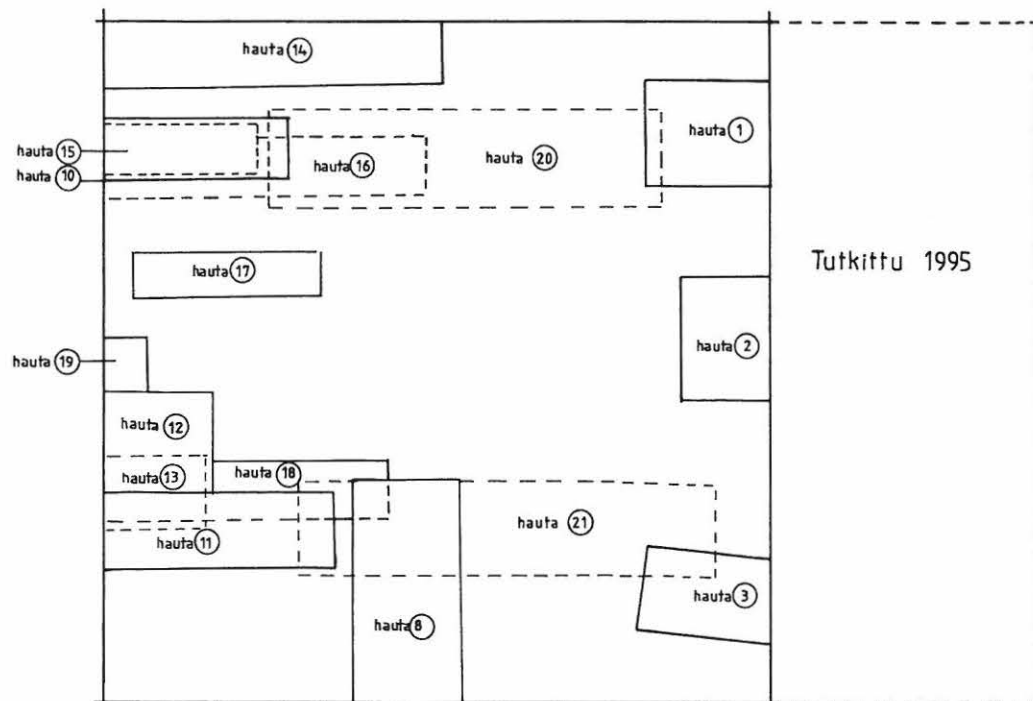
1996

Näyte 8. Hauta 8, arkunpuuta. Mänty.

Näyte 9. Hauta 11, arkunpuuta. Mänty.

Näyte 10. Hauta 13, arkunpuuta. Mänty.

Näytteiden analysointi: Tiina Jäkärä/ Turun yliopisto

Tutkittu 1995

DRAGSEJÄRD (ent.HIITTINEN) KYRKSUNDET	1996
Helena Edgren/Sari Mäntylä	
ALUE XVII, haudat	
kp 8,02 m mpy	1:20
fl 143	
piirt. Tiina Jäkärä	
pubt piirt. TJ	